

**ESTUDI QUALITATIU SOBRE
CLIENTS DE LA PROSTITUCIÓ**

Autores:

**ESTHER PARDO HERRERO
MERCÈ MEROÑO SALVADOR**

GUÍA DE LECTURA FÀCIL

Centre d'Estudis Epidemiològics
sobre les Infeccions de Transmissió
Sexual i Sida de Catalunya

Generalitat de Catalunya
Agència de Salut Pública de Catalunya

PER QUÈ UN ESTUDI SOBRE CLIENTS?

La Fundació Àmbit Prevenió treballa des de fa més de 20 anys en la reducció de danys de les persones vinculades a contextos de prostitució, majoritàriament amb dones, però també portant a terme programes dirigits a homes i transsexuals, principalment a Barcelona.

Aquest estudi centra el seu interès en l'abordatge de qüestions vinculades a la salut sexual dels clients per tal de:

- ◆ Identificar els motius de les pràctiques sexuals desprotegides per així conèixer les barreres i els elements facilitadors per a l'ús del preservatiu.
- ◆ Identificar quines mesures s'apliquen als locals on s'ofereixen serveis sexuals per a la prevenció, detecció i control.
- ◆ Conèixer l'ús que els clients fan de les noves tecnologies per a contractar serveis sexuals.
- ◆ Identificar el grau de coneixement i la freqüentació dels clients als serveis de salut sexual.

METODOLOGIA DE L'ESTUDI

Aquest estudi s'ha realitzat a partir de la Teoria Fonamentada, conduint una investigació basada en l'anàlisi i la recollida de dades d'una gran varietat de fonts. Ha comptat amb:

- ◆ 12 dones que exerceixen la prostitució.
- ◆ 8 responsables d'establiments.
- ◆ 16 clients de prostitució.

ANÀLISI DE RESULTATS

QUINA VISIÓ TÉ EL CLIENT DE LA PROSTITUCIÓ?

La visió general dels clients parteix de la premissa compartida que és un ofici antic i que, de manera natural, ha existit sempre i així ho seguirà fent.

- ◆ Els clients adverteixen però la necessitat que la prostitució abandoni la seva situació d'al·legalitat i es reguli per tal d'aconseguir més seguretat per a ells i més garanties laborals i de seguretat social per a les dones que exerceixen la prostitució.
- ◆ Distingeixen entre l'exercici lliure de la prostitució i la *trata* amb finalitats d'explotació sexual. Reconeixen l'existència d'aquesta realitat, la qual rebutgen i atribueixen a locals més econòmics i amb pitjor infraestructura, considerant també que és més habitual entre determinades dones estrangeres.
- ◆ Diferents percepcions de la vivència de les treballadores sexuals:
 - Per una banda, es considera que tenen vides difícils i que es troben pressionades per la necessitat econòmica.
 - Per l'altra, hi ha clients que ho consideren una opció presa per algunes dones per plaer i ambició, com a fàcil solució econòmica.
- ◆ Diferents visions de la prostitució:
 - Per una banda, perspectiva comercial, vista com un intercanvi o transacció.
 - Per l'altra, es tracta d'un espai on s'expressa la sexualitat sense judicis, que permet pràctiques i

fantasies que es rebutjarien en el seu entorn habitual i així com la possibilitat de pràctiques sexuals sense necessitat de seducció ni compromís.

- Una darrera visió considera una part emocional i expressa que la prostitució va més enllà de l'acte sexual.
- ◆ Malgrat que els clients expressen una perspectiva positiva i normalitzadora pel que fa a les treballadores sexuals i al fet de ser consumidors dels seus serveis, la majoria busquen l'anonimat davant la societat.

QUÈ MOTIVA LA DEMANDA?

Els clients coincideixen en una motivació estètica i d'atracció (corresponent amb l'estereotip de bellesa imperant) pel que fa a la tria de la dona que exerceix la prostitució.

- ◆ La tria es realitza "en calent" a pisos i clubs, mentre que d'aquella que exerceix de manera independent, se'n pot fer un anàlisi previ per internet i la tria és "planificada".
- ◆ Distinció entre pràctiques:
 - Aquelles considerades *habituals* i que no requereixen negociació serien la fel·lació i la penetració vaginal. Existeixen divergències pel que fa a la penetració anal.
 - Aquelles considerades *especials* i que requereixen una negociació, com per exemple: sexe en grup, fel·lacions anals, petons amb llengua, fetitxisme, cunnilingus, consum de drogues.

COM ÉS LA NEGOCIACIÓ?

Hi ha una sensació general de satisfacció pel que fa al procés de negociació, que es dona entre la dona que exerceix la prostitució i el client:

- ◆ Situacions de conflicte presentades com a minoritàries.
- ◆ Per a la treballadora sexual, la negociació és clau i determina quines pràctiques portarà o no a terme i quin serà el guany.
- ◆ Els clients però, l'hi donen una importància escassa a la negociació: els usuaris de plataformes virtuals coneixen les tarifes prèviament, i els de pisos i clubs es limiten a preguntar pel preu i acceptar-lo o no.

UN NOU ESPAI: LES XARXES

L'extensió de l'ús d'internet es fa present a les relacions de contacte a través de les xarxes, on s'ha generat un nou espai d'interacció: entre clients i amb les dones que exerceixen la prostitució.

- ◆ Els clients fan ús de plataformes virtuals (blogs, fòrums i altres tipus de web) de prostitució per a comunicar-se i negociar amb les dones, així com amb altres clients per intercanviar informació, produint-se així una major sensació de control i coneixement.
- ◆ El control es situa en conèixer les característiques de les dones amb les que altres clients han estat i confiar en les experiències relatades per aquests, totes elles subjectives.
- ◆ Destaca l'alta credibilitat que els clients donen a aquest espai i com els comentaris que hi troben, condicionen sovint les seves decisions a l'hora de contractar serveis sexuals.

PERCEPCIÓ DEL RISC

Els clients reconeixen les Infeccions de Transmissió Sexual (ITS), especialment el VIH/sida, i es considera el preservatiu com a mètode útil per a evitar-les. Existeix però, una percepció subjectiva del risc que determina les seves decisions i actuacions. Se'n deriven dues visions:

- ◆ Visió individualista del risc. Aquest sempre ve de fora, de la dona que exerceix i dels altres clients, dels quals cal protegir-se'n.
- ◆ Visió compartida. Considera la co-responsabilitat en la protecció ja que els factors de risc són presents a tot l'entramat d'intercanvis sexuals: clients i persones que ofereixen serveis.
- ◆ En el moment de la pràctica sexual, la decisió de no fer ús del preservatiu, en el cas de la treballadora sexual, estaria sotmesa a una decisió racional vinculada exclusivament a motius econòmics.
- ◆ Pel que fa al client, la seva decisió està presa amb anterioritat, per tal de que no interfereixi en el seu desig. Decideix malgrat tenir-ne el coneixement, no pensar en els riscos.

DECISIONS DAVANT DEL RISC

El client aplica una sèrie de criteris que expliquen com s'altera la percepció del risc d'acord a la pròpia subjectivitat, canviant els paràmetres pel que fa a la protecció. Es poden tipificar de la següent manera:

- ◆ Decisió basada en *criteris objectius* de protecció que responen a la visió compartida del risc: fer ús del preservatiu en totes les pràctiques, la realització de proves mèdiques, contractació d'una assegurança privada de salut, negar-se a practicar sexe

amb qui accepti pràctiques desprotegides, i en alguns casos, rebutjar la penetració com a pràctica de major risc.

- ◆ Decisió basada en *criteris no contrastats* que no necessàriament impliquen una protecció real i que responen a una visió individualista del risc: confiar en la dona que exerceix la prostitució a qui visita habitualment, la selecció prèvia del perfil (criteri que varia segons el client, fan referència al seu nivell d'estudis, de cultura i/o a la seva nacionalitat), l'alta planificació de la visita, informar-se prèviament sobre la treballadora sexual a través de la xarxa, assumir que aquesta es fa proves mèdiques (sense consultar-ho), i la percepció de si la noia *sembla neta o no*.
- ◆ Decisió basada en l'associació aleatòria i subjectiva entre el preu pagat pels serveis sexuals i les probabilitats de transmissió d'ITS.

EL PREU COM A MESURA

D'aquesta distinció basada en el preu se'n deriva una estigmatització que s'aplica tant a locals com a treballadores sexuals considerant que pagant més pel servei, els clients estan més protegits i que per contra, en aquells serveis de baix preu hi ha un risc més elevat de *perillositat*:

- ◆ Els locals que ofereixen serveis més econòmics es considera que tenen pitjors condicions sanitàries (incloent infraestructura: disposar de bany individual per habitació, el canvi de llençols per client o altres serveis complementaris).

- ◆ Hi ha certes nacionalitats a qui s'atribueix també un estigma de risc, especialment en relació al color de la pell i/o el lloc on exerceixen.

SOBRE EL PRESERVATIU

Els clients consideren el preservatiu com un mètode eficaç per a la prevenció i per tant cal fer-lo servir. Però més enllà de la seva idoneïtat, mencionen també alguns inconvenients.

- ◆ Expressen que hi ha diferència entre practicar sexe amb i sense preservatiu. Es produeix un canvi en la sensibilitat, sentint *menys plaer*, que es vincula al fet d'utilitzar quelcom *artificial* en contraposició a allò *natural*. En aquest sentit alguns clients expressen dolor o incomoditat usant-los.
- ◆ Es fa una distinció del preservatiu en funció de la marca i la qualitat que se l'hi atribueix: els preservatius de marques comercials i de més cost són considerats de millor qualitat ja que permeten més sensibilitat i gaudi que els de baix cost (o gratuïts).
- ◆ Es recull un ampli ús del preservatiu en les pràctiques sexuals (especialment en les vaginals i anals) amb dones que exerceixen la prostitució. Es considera que hi ha altres clients que demanen sexe sense protecció i treballadores que l'accepten, però sols un dels entrevistats reconeix no fer-ne un ús constant (especialment en serveis nocturns i llargs).
- ◆ Pel que fa a la necessitat de l'ús del preservatiu amb dones que no exerceixen la prostitució els clients consideren:

- Perillositat amb parelles esporàdiques: la majoria de clients considera que existeix el mateix grau de perillositat que amb la pràctica amb una treballadora sexual i per tant cal el mateix grau de protecció. Hi ha qui considera però, un risc menor i amb parelles esporàdiques realitza certes pràctiques de manera desprotegida (sexe oral i cunnilingus).
- Perillositat en l'àmbit de la parella: el preservatiu té una funció anticonceptiva i és substituït per altres mètodes en funció del grau de confiança establert. Es considera que el risc recauria en una infidelitat, descartant altres possibilitats de transmissió i obviant les relacions prèvies.

FEL·LACIÓ, LA PRÀCTICA MÉS DESPROTEGIDA

El sexe oral és la pràctica on l'ús del preservatiu està menys estesa portant-se a terme sovint de manera desprotegida.

- ◆ Els clients expressen una intermitència en l'ús del preservatiu pel que fa a aquesta pràctica, n'hi ha que no l'utilitzen mai i els qui l'utilitzen a vegades.
- ◆ L'ús de preservatiu en la pràctica de fel·lacions no és un complement i no es negocia econòmicament sinó que depèn del criteri de la treballadora sexual, qui accepta o no el servei i acaba sent un plus al que s'ha negociat.

SOBRE VIH/SIDA I ALTRES ITS

Al abordar el tema de les ITS l'atenció es centra principalment en el VIH/sida deixant de banda altres malalties.

- ◆ Les visions del VIH/sida van des del pànic fins a la despreocupació.
- ◆ Es consideren com a secundaries altres ITS fins al punt que alguns clients asseguren que mai n'han patit cap ni coneixen a ningú que n'hagi tingut una.
- ◆ D'altres clients especifiquen haver-ne tingut en casos puntuals i allunyats en el temps, entre les que consta, entre d'altres: el VPH (Virus del Papil·loma Humà), la gonorrea, infeccions vàries tractades amb antibiòtic, herpes i irritacions genitals.

S'ACCEDEIX ALS SERVEIS DE SALUT SEXUAL?

L'accés als serveis de salut i la realització de proves i revisions periòdiques és habitual entre les dones que exerceixen la prostitució, a qui s'atribueix aquesta responsabilitat, però no entre els clients.

- ◆ Entre els clients hi ha una escassa tendència a realitzar-se proves periòdicament. De manera irregular alguns se'n fan, però la majoria reconeixen que no se n'han fet mai.
- ◆ Els clients desconeixen les mesures de prevenció que apliquen els locals o les treballadores sexuals però donen per fet que aquestes es realitzen proves de manera habitual per voluntat pròpia o com a requisit del local on exerceixen.

ÉS EL CONSUM DE DROGUES UN FACTOR DE RISC?

El consum d'alcohol i especialment de drogues com la cocaïna, l'*speed*, les amfetamines i l'haixix, es percep efectivament com un risc ja que, sota els

efectes d'aquestes no es pensa en la possibilitat de transmissió d'infeccions i per tant s'obvia la necessitat de protecció.

- ◆ Una part important dels clients consumeixen habitualment drogues durant els serveis, encara que no sempre es reconeix ja que sol formar part del ritual. Per exemple, una copa acostuma a anar inclosa en els serveis o es considera que certs consums previs, ajuden a estar més disposat o relaxat.
- ◆ Malgrat aquesta xifra, es reconeix una ampla vinculació entre el consum d'aquestes substàncies i l'entorn de la prostitució, tant en clients com en treballadores.
- ◆ Hi ha dues tipologies de consum:
 - Consum centrat en el client: aquell on no s'exigeix a la treballadora sexual que consumeixi.
 - Consum compartit: aquell on s'exigeix que la persona que exerceix la prostitució també consumeixi: *festes blanques*, en aquestes el consum de cocaïna està implícit.

ELS CLIENTS PROPOSEN

Davant la pregunta de com fomentar la prevenció i promoure l'ús del preservatiu, els clients exposen que:

- ◆ El problema es troba en la desinformació (considerar que no existeix risc en determinades pràctiques o desconèixer les vies de transmissió d'infeccions), i que per tant certs comportaments podrien ser evitats si la decisió fos presa coneixent tota la informació necessària.
- ◆ Calen campanyes de difusió que expliquin quin són els riscos i que promoguin la protecció en les relacions sexuals en població general.

- ◆ Generar hàbits saludables i assumir la prevenció, té a veure amb l'educació i cal fomentar-la començant amb els joves, tant en l'àmbit familiar com en l'educació formal. Així, les campanyes s'haurien de difondre tant a aquests espais com a fòrums virtuals de prostitució i altres mitjans.
- ◆ Alhora, es reconeix la poca efectivitat d'aquesta difusió i com hi ha clients que, malgrat estar informats, segueixen assumint pràctiques de risc. En aquest cas, consideren que una mesura seria que la dona que exerceix la prostitució deixés clar la seva negativa a realitzar cap pràctica de manera desprotegida.
- ◆ L'accés a preservatius de manera gratuïta pels clients en promouria el seu ús.

CONCLUSIONS

- ◆ És habitual una distribució asimètrica de la responsabilitat en la protecció enfront les ITS. Un major pes recau sobre la dona que exerceix la prostitució ja que en el moment de la pràctica, els clients no volen pensar en riscos.
- ◆ De manera generalitzada s'accepta la idea que sota els efectes de l'alcohol i les drogues es produeix una disminució de la percepció del risc i es perd el control sobre els mecanismes de prevenció.
- ◆ Hi ha una percepció dominant que considera els serveis de baix preu com a més perillosos i amb més probabilitat de transmissió d' ITS. Per contra, els serveis de preus més elevats es consideren més segurs. És per això que els clients paguen més diners pels serveis sexuals com a estratègia de disminució de la percepció del risc.

- ◆ Moltes decisions vinculades a la prevenció es prenen en funció d'una percepció subjectiva del risc, més que per una valoració objectiva del risc realment existent.
- ◆ Penetració vaginal: s'associa a un nivell més elevat de protecció, informació i coneixement del risc.
- ◆ Pràctiques orals: percepció del risc menor o inexistent. Molts pocs clients les contempen com a via de transmissió de malalties.
- ◆ Diversificació de pràctiques sol·licitades influenciades per internet, pornografia i els fòrums de clients (àmplia oferta).
- ◆ Segons les dones que exerceixen la prostitució, el nombre de clients que sol·liciten sexe sense preservatiu és molt elevat, fet que els clients no reconeixen com a una conducta habitual en ells, però si que esmenten que altres si que ho fan. Una part dels clients ofereixen més diners, argumenten al·lèrgies, falta d'erecció, bona salut, per tal de no utilitzar el preservatiu.
- ◆ Existeix una invisibilitat d'altres ITS que no siguin el VIH/sida, del qual tenen informació poc detallada. Tenen escàs coneixement sobre els tractaments antiretrovirals i la profilaxis post-exposició (PPE).
- ◆ Entre clients es dóna per una banda, una visió individualista del risc, que considera les decisions de prevenció com a individuals i separades de la resta; per l'altra, una visió compartida del risc que reconeix una qüestió de co-responsabilitat de tot l'entramat d'intercanvis sexuals.

- ◆ Els clients minimitzen la percepció del risc llegint informació d'altres clients en entorns 2.0.
- ◆ Entre clients nocturns és més habitual el consum d'alcohol i de drogues, així com ho són les relacions desprotegides.
- ◆ La majoria de clients no s'ha fet mai una prova diagnòstica. Pocs són els que se l'ha fan de manera periòdica.

REPTES FUTURS

- ◆ Treballar amb grups de clients diversos per a que facin de multiplicadors de bones pràctiques (clients experts). Les fonts que aquests utilitzen per a tenir sexe desprotegit són sovint poc fiables i es veuen sotmeses a percepcions subjectives, per tant, cal treballar per arribar a les fonts adequades.
- ◆ Calen espais de formació continuada i grups focals amb clients i treballadores sexuals, en els que les demandes i les situacions s'actualitzin.
- ◆ Reforçar canals com www.webcliente.com i altres similars gestionats per clients i/o treballadores sexuals, que fomentin el contacte directe amb un ampli espectre de clients. Espais també, on es fomenti la interacció amb els professionals a través de consultes anònimes i confidencials, on es pugui trobar informació útil per a la seva demanda i el consum de pràctiques sexuals, així com la possibilitat de participar activament aportant les seves experiències.
- ◆ Cal incrementar la prova ràpida de VIH i altres ITS per a clients en espais d'atenció específics, i que garanteixin l'accés

ràpid i la màxima confidencialitat. També la informació d' ITS, símptomes, tractaments existents i vacunes.

- ◆ Treballar amb diferents establiments on s'ofereixen serveis sexuals, tant en temes de comunicació (oferta i demanda) com en temes de salut sexual, per afavorir les pràctiques sexuals protegides i les relacions igualitàries (no explotació sexual, no estigmatització i apoderament de les dones). Espais de salut.
- ◆ Treballar conjuntament amb les treballadores sexuals en estratègies d'apoderament per tal de que puguin fer front a la pressió dels clients, i siguin també agents actius en les estratègies de promoció de la salut sexual.
- ◆ Consum de substàncies i la seva relació amb les pràctiques de risc. Abordar aquests aspectes a tots els nivells: treballadores sexuals, clients i personal dels establiments.
- ◆ Posa l'accent també en altres pràctiques sexuals:
 - Pràctiques anals i orals, incorporar missatges preventius ajustats i no obviar-los.
 - Sexe en grup.
- ◆ Tractament Post-Exposició. Informació sobre què és i l'accés a centres hospitalaris.